

Bilaga 7:31 till kommunstyrelsens protokoll den 9 april 2003, § 32

PM 2003 RVIII (Dnr 301-144/2003)

Etisk prövning av djurförsök (SOU 2002:86)

Remiss från Jordbruksdepartementet

Remisstid 1 maj 2003, förlängd tid till 5 maj 2003

Borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande
Remissen besvaras med vad som anförs i promemorian.

Föredragande borgarrådet Viviann Gunnarsson anför följande.

Bakgrund

Stockholms kommun har fått Djurförsöksetiska utredningens delbetänkande angående etisk prövning av djurförsök (SOU 2002:86) på remiss. Sammanfattning i *bilaga 2*. Regeringen tillsatte 1999 en utredning med uppgift att göra en översyn av förutsättningarna för den djurförsöksetiska prövningen. I ett tilläggsuppdrag ingår även att belysa de etiska frågor som kan uppkomma i samband med användningen av genetiskt modifierade djur och andra metoder inom bioteknologin, t.ex. kloning av djur.

Regeringen beslutade 2001 i ett tilläggsuppdrag att den djurförsöksetiska utredningen även skall beskriva verksamheten med framställning av genetiskt modifierade djur och om möjligt utreda i vilken omfattning genetiskt modifierade djur är utsatta för lidande. I uppdraget ingår även att säkerställa om nuvarande bestämmelser är tillräckliga för att säkerställa djurskyddet för dessa djur samtidigt som forskningens behov kan tillgodoses. Dessa uppdrag skulle redovisats senast 8 januari 2003.

Remisser

Ärendet har för synpunkter remitterats till miljö- och hälsoskyddsnämnden. Nämnden beslutade den 4 mars 2003 att i huvudsak tillstyrka remissen. Nämnden anser att utredningens delbetänkande ger en bra verklighetsbeskrivning av hur den etiska prövningen av djurförsök går till i dagsläget, och att utredningen tydliggör bristerna i den nuvarande etiska prövningen, analyserar och diskuterar bakgrund och orsaker till dessa, samt ger konstruktiva och omfattande förslag till åtgärder. Nämnden saknar dock ett resonemang och förslag kring hur antalet djurförsök ska minska.

Mina synpunkter

Jag ställer mig till stora delar positiv till delbetänkandet angående etisk prövning av djurförsök (SOU 2002:86) som inkommit till staden för synpunkter. I likhet med miljö- och hälsoskyddsnämnden anser jag att utredningen ger en bra verklighetsbeskrivning av den etiska prövningen av djurförsök, att den tydliggör bristerna i den nuvarande etiska prövningen, analyserar och diskuterar bakgrund och orsaker till dessa, samt ger konstruktiva och omfattande förslag till åtgärder.

Utredningen behandlar de djurförsöksetiska nämndernas arbete. Den berör därmed inte direkt kommunen som ansvarar för den lokala djurskyddstillsynen genom miljö- och hälsoskyddsnämnden. Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Stockholm har idag tillsyn över nio försöksanläggningar i staden. Genom utredningens förslag förbättras djurskyddstillsynen av försöksdjuren vilket även kan påverka kommunernas arbete.

De djurförsöksetiska nämnderna har till uppgift att diskutera och komma fram till om planerade djurförsök kan anses vara etiskt godtagbara och därefter ta ställning till om försöket ska genomföras eller inte. En av de frågor som utredningen behandlar är de djurförsöksetiska nämndernas bristande etiska kompetens. Det är allvarligt att kunskapsnivån inom nämnderna inte når upp till de kunskapsnivåer som är nödvändiga för att kunna bedriva ett fullgott nämndarbete. Att utredarna nu vill införa obligatorisk basutbildning av ledamöterna är bra, men att detta ska ske senast ett år efter det att de förordnats anser jag vara för sent. Jag anser att det vore lämpligare att utbildningen sker innan ledamöten påbörjar sitt arbete i nämnden. Förslaget att ledamöter som är lekmän inte själva bör ha bedrivit djurförsök medverkar till att få en mer varierad kunskapsbakgrund i nämnden.

Jag håller med utredaren om att det så länge det inte råder totalförbud mot djurförsök, måste ske en avvägning mellan intresset av fortsatt forskning och försöksdjurens intressen och att försiktighetsprincipen bör råda då djurens upplevelse av smärta bedöms.

Jag saknar emellertid ett resonemang och förslag kring hur antalet djurförsök ska minska. Enligt djurskyddslagen får djurförsök endast göras när andra alternativ inte finns. Ett övergripande syfte för Centrala Försöksdjursnämnden, de sju djurförsöksetiska nämnderna och landets miljöförvaltningar borde vara att verka för att antalet djurförsök bringas ned till ett minimum. Det är synd att utredningen inte resonerar kring det faktum att antalet djurförsök enligt den svenska definitionen ökat de senaste åren (enligt EU:s definition har en marginell minskning gjorts). En analys av detta bör göras. Det borde sedan leda till en handlingsplan för minskning av djurförsök. Strategier, som bör ha som utgångspunkt bl.a. djurens smärtupplevelser, bör utformas så att den bidrar till att djurförsöken, och särskilt de plågsamma försöken, minskar.

Jag föreslår kommunstyrelsen besluta

Remissen besvaras med vad som anförs i promemorian.

Stockholm den 26 mars 2003

VIVIANN GUNNARSSON

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Kristina Axén Olin*, *Sten Nordin* och *Mikael Söderlund* (alla m) enligt följande.

Vi föreslår borgarrådsberedningen föreslå kommunstyrelsen besluta

att som svar på remissen överlämna i huvudsak åberopa miljöförvaltningens tjänsteutlåtande samt att därutöver anföra följande.

Djurförsök i Sverige får endast ske när andra alternativ inte finns. Dessutom måste försöken utföras på ett sätt så att djuren inte utsätts för större lidande än nödvändigt. De djurförsöksetiska nämndernas uppgift är att diskutera och etiskt pröva planerade djurförsök utifrån dessa

bedömningsgrunder. Vi ställer oss positiva till utredarens förslag att behålla dessa generella bedömningsgrunder i stort sett oförändrade.

Från moderaternas utgångspunkter är varje enskild medborgare fullt kapabel att göra dessa etiska övervägande. Det ligger i sakens natur att det inte går att komma fram till några självklara sanningar om när ett djurförsök är etiskt försvarbart. Med en öppenhet från producenterna skulle dessa etiska överväganden kunna lämnas till konsumenterna att avgöra. Det finns många exempel på hur konsumenterna genom sin efterfrågan kan påverka producenterna att iaktta vissa etiska krav. Utvecklingen inom miljöområdet är ett exempel på detta.

När det gäller förslaget om en obligatorisk basutbildning för nämndens ledamöter ser vi egentligen inget direkt behov att behandla ledamöterna i djurförsöksetiska nämnder på annat sätt än ledamöter i andra nämnder. Vi kan inte heller ställa oss bakom resonemang om nämndernas ”bristande etisk kompetens”. Det är upp till varje parti att föreslå lämpliga personer för uppdraget. Att dessa personer ibland drar samma etiska slutsatser är inte skäl att frångå den grundläggande mänskliga förmågan att etiskt bedöma handlingar.

ÄRENDET

Stockholms kommun har fått Djurförsöksetiska utredningens delbetänkande angående etisk prövning av djurförsök (SOU 2002:86) på remiss för svar senast 1 maj 2003. Remisstiden har förlängts till den 5 maj. Sammanfattning i bilaga 2.

REMISSER

Ärendet har för synpunkter remitterats till miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade den 4 mars 2003 att i huvudsak överlämna och återropa förvaltningens tjänsteutlåtande samt att därutöver anföra följande.

Utredningens förslag är till stora delar positiva. Vi saknar emellertid ett resonemang och förslag kring hur antalet djurförsök ska minska. Enligt djurskyddslagen får djurförsök endast göras när andra alternativ inte finns. Ett övergripande syfte för Centrala Försöksdjursnämnden, de sju djurförsöksetiska nämnderna och landets miljöförvaltningar borde vara att verka för att antalet djurförsök bringas ned till ett minimum. Det är synd att utredningen inte resonerar kring det faktum att antalet djurförsök enligt den svenska definitionen ökat det senaste åren (enligt EU:s definition har en marginell minskning gjorts). En analys av detta bör göras. Det borde sedan leda till en handlingsplan för minskning av djurförsök. Strategier, som bör ha som utgångspunkt bl.a. djurens smärtupplevelser, bör utformas så att den bidrar till att djurförsöken, och särskilt de plågsamma försöken, minskar.

Reservation anfördes av ledamöterna *Magnus Hellström* (m), *Johan Steenhoff Eriksen* (m) och *Katarina Larsson* (m), bilaga 1.

Reservation anfördes av vice ordföranden *Jakob Forssmed* (kd) och ledamoten *Erik Wassén* (fp) samt tjänstgörande ersättaren *Gustav Åkerblom* (fp), bilaga 1.

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande av den 12 februari 2003 var av följande lydelse.

Etiska bedömningsgrunder

Den Djurförsöksetiska utredningens delbetänkande visar på ett tydligt sätt att det redan i dagsläget finns grundförutsättningar för de djurförsöksetiska nämnderna att göra etiska prövningar av ansökningar om djurförsök, eftersom lagstiftningen innehåller de etiska bedömningsgrunder som nämndernas ledamöter ska beakta i 19 § djurskyddslagen och 49 § djurskyddsförordningen. Dessa paragrafer reglerar förutsättningarna för när en ansökan om djurförsök ska tillstyrkas respektive avslås. Lagstiftningen stämmer dessutom väl överens med allmänhetens rättsuppfattning avseende djurförsök, liksom den som uttryckts av riksdag och regering, vilket anses mycket viktigt för de djurförsöksetiska nämndernas arbete och för förtroendet för nämnderna. Utredningens lagförslag bedöms som kompletterande till befintlig lagstiftning och förmodas än mer kunna stärka den etiska bedömningsgrunden.

Djurförsöksetiska nämndernas kompetens

Utredningen påtalar att det finns brister i kompetensen hos ledamöterna i de djurförsöksetiska nämnderna att bedöma ansökningarna om djurförsök ur ett etiskt perspektiv, dvs utifrån de etiska bedömningsgrunder som finns tillgängliga i lagstiftningen. Förvaltningen anser att utredningens förslag om obligatorisk basutbildning av ledamöterna senast 1 år efter det att de förordnats är bra, även om det kanske vore mer logiskt att utbildningen skedde innan ledamoten påbörjat sitt arbete i nämnden. Det bör även vara ett krav att ledamöterna utnyttjar den återkommande fortbildning som erbjuds, då dessa utbildningstillfällen får anses som en mycket viktig del i att upprätthålla och höja kompetensen hos ledamöterna.

Utredningen nämner att Centrala Försöksdjursnämndens rådgivningspanel inte till fullo utnyttjas på det sätt som var tänkt, med remittering av etiskt svåra eller principiellt viktiga ärenden, diskussioner och i förlängningen kompetenshöjning för ledamöterna. Förvaltningen föreslår att rådgivningspanelen skulle kunna utnyttjas än mer effektivt om panelen även skulle kunna medverka vid den centrala myndighetens fortbildningar/seminarier för de djurförsöksetiska nämndernas ledamöter, för att där ta upp och diskutera några av de ärenden som panelen handlagt, och på så sätt effektivt sprida kunskaper bland de olika nämndernas ledamöter. Utredningens förslag att en veterinär ska förordnas som sakkunnig ledamot i varje djurförsöksetisk nämnd anser Miljöförvaltningen är väl genomtänkt, liksom den beskrivna arbetsformen för den förordnade veterinären. Förvaltningen anser att de djurförsöksetiska nämnderna även i övrigt bör eftersträva att så bred kompetens som möjligt är representerad i varje nämnd, t.ex. kompetens i etologi, etik, alternativa metoder, kännedom om forskningshistorik, samt att omvärldsbevakning kontinuerligt sker.

Djurförsöksetiska nämndernas handläggningsrutiner

Utredningens förslag att förändra ansökningsblanketten om djurförsök, tjänar ett gott syfte genom att mer ansvar läggs på sökanden att tydliggöra förhållandena kring det planerade djurförsöket, och att en mer aktiv inblandning i ansökningsförfarandet krävs av ansvarig föreståndare och försöksdjursveterinär. Förslaget torde underlätta för ledamöterna i de djurförsöksetiska nämnderna att kunna ägna sin verksamhet åt att diskutera de etiska frågeställningarna kring ansökningarna istället för att utreda administrativa problem eller praktiska oklarheter om djurförsöken.

Effekter för tillsynsmyndigheten

Utredningens delbetänkande behandlar de djurförsöksetiska nämndernas arbete och utredningens förslag syftar till att underlätta och förbättra den etiska prövningen av djurförsök. Miljö- och hälsoskyddsnämnden som ansvarar för den lokala djurskyddstillsynen berörs således inte direkt av utredningens förslag, men skulle däremot kunna påverkas indirekt. Genom utredningens förslag till tydligare beslutsunderlag från den djurförsöksetiska nämnden och förbättrad journalföring på försöksdjursanläggningarna, skulle djurskyddstillsynen av försöksdjuren kunna underlättas och därigenom skulle djurskyddet på området stärkas.

RESERVATIONER M.M.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Reservationen av Magnus Hellström (m), Johan Steenhoff Eriksen (m) och Katarina Larsson (m) var av följande lydelse.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att tillstyrka remissen.

Reservationen av Jakob Forssmed (kd) och ledamoten Erik Wassén (fp) samt tjänstgörande ersättaren Gustav Åkerblom (fp) var av följande lydelse.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att som svar på remissen överlämna och i huvudsak återropa förvaltningens tjänsteutlåtande samt att därutöver anför följande.

Djurförsöksetiska Utredningen pekar på brister på kompetens och betonar vikten av basutbildning och fortbildning för djurförsöksetiska nämnders ledamöter. Utredningen föreslår bland annat att göra en basutbildning obligatorisk senast ett år efter förordnandet och att etikdagar ska anordnas för att råda bot på detta. Mot bakgrund av detta förefaller det ologiskt att begränsa möjligheterna att omförordnas på det sätt som nu föreslås med hänvisning till ”arbetsklimatet”. Att inte kunna omförordna en person som efter ett par år genom utbildning och fortbildning har fått den kompetens som utredaren bedömer idag ofta saknas verkar, enligt utredningens resonemang, irrationellt.

Utredningens resonemang kring att ta det säkra före det osäkra vad gäller hur djur känner smärta är bra. Detsamma gäller de föreslagna bedömningsgrunderna för när djurförsök ska beviljas respektive avslås. Utredaren skriver sedan att ”så länge vi inte vet något om hur djur upplever smärta och andra obehag” så bör vi anta att det liknar människans sätt att uppleva smärta. Denna jämförelse med människan, explicit byggd endast på osäkerhet, tjänar i sammanhanget inget relevant syfte. Att konstatera att djur upplever smärta är tillräckligt.